

В.Г. Пожар, О.О. Торбас // Актуальні питання державотворення в Україні: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (19 травня 2017 р.) : в 2 т. / редкол.: І.С. Гриценко (голова), І.С. Сахарук (відп. ред.) та ін. – Київ : ВПЦ «Київський університет», 2017. – Том 1. – С. 251-253. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/9410/Glovyuk%2c%20Pozhar%2c%20Torbas.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

2. Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів: Закон України від 03.10.2017 (зі змінами і допов.). Відомості Верховної Ради України. 2017. № 96. Ст. 2921. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2147-19>

3. Вегера І. Проблемні питання участі адвоката при проведенні обшуку / І. Вегера // Підприємництво, господарство і право. – 2016. – № 7. – С. 143-147. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pgip_2016_7_25.

4. Гапонюк М. Адвокати «у вогні»: як захистити від незаконних обшуків себе та клієнтів / Марина Гапонюк // Юридична газета. – 2018. URL: <http://yur-gazeta.com/publications/practice/inshe/advokati-u-vogni-yak-zahistiti-vid-nezakonnih-obshukiv-sebe-ta-klientiv.html>.

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінального процесу Національного університету «Одеська юридична академія» **Пожар Вадим Георгійович**

Анисимова О.А.

студентка 1-го курсу факультету цивільної та господарської юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

УЧАСТЬ АДВОКАТА У НАДАННІ ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ ПРИ РОЗІРВАННІ ШЛЮБУ

Конституція України, надаючи пріоритети правам, свободам людини і громадянина, проголосила та гарантує громадянам право на судовий захист. Особлива роль в забезпеченні правової допомоги відведена адвокатурі. Правові підстави участі адвокатів у цивільному процесі визначені Конституцією України, Цивільним процесуальним кодексом України, Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», Правилами адвокатської етики тощо.

Доволі часто адвокати надають правову допомогу у сімейних спорах, в тому числі у справах щодо розлучення. Ці категорії правових спорів вимагають якісної підготовки адвоката, з урахуванням усіх особливостей справи.

У справах про розірвання шлюбу предмет доказування визначається на підставі ст. ст. 109, 112 Сімейного кодексу України [1]. Коло фактів, які підлягають встановленню в судовому засіданні, залежить від того, чи є взаємна згода подружжя на розірвання шлюбу, а також чи є у подружжя спільні неповнолітні діти. Залежно від поєднання зазначених обставин можливі наступні варіанти, від яких адвокат відштовхується при підготовці до судового розгляду справи.

1. Розірвання шлюбу за позовом одного з подружжя, яке не має спільних неповнолітніх дітей. Предмет доказування в цій ситуації – це факт укладання шлюбу, факт відсутності згоди на розірвання шлюбу одного з подружжя, факт відсутності спільних неповнолітніх дітей, факт неможливості подальшого спільного проживання подружжя і збереження сім'ї.

2. Розірвання шлюбу за спільною згодою подружжя, яке має спільних неповнолітніх дітей. Адвокат в цій ситуації звертає увагу на такий предмет доказування: факт укладання шлюбу, факт наявності взаємної згоди подружжя на розірвання шлюбу, факт наявності спільних неповнолітніх дітей, факт наявності або відсутності угоди про утримання та виховання дітей, факт відповідності угоди про утримання та виховання дітей їх інтересам.

3. Розірвання шлюбу за позовом одного з подружжя, яке має спільних неповнолітніх дітей. Така ситуація є більш складною для адвоката, особливо, якщо і чоловік, і жінка бажають, щоб діти залишились проживати з кожним з них. В подібних спорах адвокату важливо врахувати всі вимоги адвокатської етики, в тому числі щодо правил взаємодії із психічно вразливим клієнтом та діяти у конфліктній ситуації, не загострюючи її. Предмет доказування у такому спорі крім факту укладання шлюбу такий: факт відсутності згоди одного з подружжя на розірвання шлюбу, факт наявності спільних неповнолітніх дітей, факт неможливості подальшого спільного проживання подружжя і збереження сім'ї, факт наявності або відсутності угоди про утримання та виховання дітей, факт відповідності угоди про зміст і вихованні дітей їх інтересам.

Аналізуючи три ситуації, можна виділити такі загальні факти, що входять до предмету доказування адвоката по всіх справах про розірвання шлюбу, є: 1) факт укладення шлюбу; 2) факт наявності або відсутності взаємної згоди подружжя на розірвання шлюбу; 3) факт наявності або відсутності спільних неповнолітніх дітей. Спільними неповнолітніми дітьми визнаються діти, народжені у шлюбі, діти одного з подружжя, усиновлені іншим, діти, усиновлені обома з подружжям [2; с. 314].

Інші факти включаються до предмету доказування у справі про розірвання шлюбу в залежності від конкретних обставин справи, які адвокат повинен ретельно вивчити, звертаючи увагу на всі дрібниці. Крім того, робота адвоката ускладнюється, якщо чоловіком або дружиною заявлені

вимоги, які можуть бути розглянуті спільно з позовом про розірвання шлюбу. Предмет доведення має свою специфіку також у випадках, коли з позовом про розірвання шлюбу звертається один з подружжя під час вагітності дружини або протягом року після народження дитини. Причина цього в тому, що згідно ст. 109 Сімейного кодексу України розірвання шлюбу в такому випадку може мати місце у випадку, якщо один із подружжя вчинив протиправну поведінку, яка містить ознаки кримінального правопорушення, щодо другого з подружжя або дитини, якщо батьківство щодо зачатої або народженої дитини визнане іншою особою, або за рішенням суду відомості про чоловіка як батька дитини виключено із актового запису про народження дитини [2].

Слід звернути увагу, що при відсутності згоди одного з подружжя на розірвання шлюбу адвокат повинен довести факти, що свідчать про неможливість подальшого спільного проживання подружжя і збереження сім'ї. Відповідно до цього, при підготовці до судового розгляду адвокат повинен ретельно вивчити ті конкретні факти, на які посилається позивач у своїй позовній заяві як на підставу своєї вимоги про розірвання шлюбу.

Зазвичай адвокати при вивченні обставин справи про розлучення та підготовці до судового розгляду спору посилаються на такі обставини, що підтверджують неможливість подальшого спільного проживання подружжя і збереження сім'ї: 1) факт зловживання одного з подружжя спиртними напоями; 2) факт наявності захворювання на хронічний алкоголізм; 3) факт обмеження чоловіка в дієздатності внаслідок зловживання спиртними напоями або наркотичними речовинами; 4) факт відсутності між подружжям близьких відносин; 5) факт роздільного проживання подружжя протягом тривалого періоду часу; 6) факт невідомості місця проживання чоловіка; 7) факт подружньої невірності; 8) факт наявності фактичних шлюбних відносин з іншою особою; 9) факт жорстокого поводження з одним з подружжя або з неповнолітніми дітьми; 12) факт неможливості одного з подружжя мати дітей та інші обставини [2].

Слід звернути увагу на те, що під час розгляду справи про розірвання шлюбу при відсутності згоди одного з подружжя на розірвання шлюбу суд має право щодо примирення подружжя, якщо це не суперечить моральним засадам суспільства [2]. Заходи до примирення можуть бути прийняті як за ініціативою суду, так і на прохання подружжя (або одного з них). Адвокати зазвичай інформують клієнта про можливість примирення, в тому числі, застосування медіативних процедур.

Однак, якщо заходи щодо примирення виявились нерезультативними, то суд зобов'язаний розірвати шлюб. Адвокати вживають заходи для доведення факту роздільного проживання подружжя. Так, адвокат-представник однієї зі сторін у судовому процесі може надати суду такі докази, що підтверджують факт роздільного проживання родини: довідку міграційної служби про

реєстрацію одного з подружжя поза місцем реєстрації другого; довідку з місця роботи одного з подружжя в іншому місті поза місцем реєстрації та роботи другого з подружжя тощо.

Для того, щоб підтвердити інші обставини, які свідчать про неможливість подальшого спільного проживання подружжя і збереження сім'ї, адвокат може долучити такі докази: копію рішення суду про обмеження дієздатності одного з подружжя внаслідок зловживання спиртними напоями або наркотичними речовинами; довідку з медичного закладу про звернення одного з подружжя з приводу завданих побоїв; довідку з медичного закладу про наявність захворювання, що перешкоджає народженню дітей; інші письмові докази [2].

Крім того, адвокат може підтверджувати викладені ними обставини посиланнями на показання свідків сусідів, родичів, друзів, товаришів по службі і колег подружжя.

Можна зробити висновок, що адвокат при представництві клієнта у справі про розлучення повинен якісно вивчити всі обставини справи, долучити всі можливі докази щодо неможливості спільного проживання подружжя тощо. На перший погляд, участь адвоката у даній категорії справ суттєво спрощена (зокрема, у порівнянні з позовним провадженням), однак сприяння суду у зборі доказів не звільняє адвоката від необхідності фахової підготовки заяви до суду, належного представлення інтересів подружжя у разі потреби в судовому засіданні, повного інформування подружжя про правові наслідки розірвання шлюбу.

Список використаної літератури:

1. Сімейний кодекс України [Електронний ресурс]: Закон України від 10 січня 2002 р. № 2947-III. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14>
2. Сімейний кодекс України: науково-практичний коментар / за заг. ред. С. Я. Фурси. – К.: КНТ, 2008. – 1248 с.
3. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18 березня 2004 р. №1618-IV. [Електронний ресурс]: – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#n8249>

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія» ***Кісліцина Ірина Олександрівна***